

Una excursió científica a la Serra Nevada

(Continuació)

A la vista del *Barranch de la Sanch* recordàrem el trist jorn en que als cops dels renegats morischs vessaren la seva tant noble en Ponce de León, en Villarroel, y el floret de la noblesa espanyola en la guerra de les Alpujarras (1). Ni una gota d'aigua s'hi troba, sinó quan cau alguna tronada, que allavors corre rogenca y escumosa com la sanch dels braus espanyols que en ell hi moriren. Res hi havíem de buscar en aquell insignificant barranch pedregós y estèril. Aixís és que tant sols un moment ens hi aturàrem.

Y aixís, tot caminant y explorant, y a ratos anant a cavall, passaren les llargues hores que'ns separaven de Trevélez, que semblava allunyar-se més y més dels que'l cercaven. Per tot arreu van saltant y volant els vulgars ortòpters *Caloptenus* y *Sphingonotus*; de tant en tant entra en el salabret alguna més noble papallona y uns quants neuròpters vulgars, *Diplax* y *Macronemurus*; més aprop de Pitres, en una fonteta, caço'l gegantí *Cordulegaster annulatus*, d'abdomen ben faixat de groch y negre; y poch més enllà, a la vora del camí, la troballa de la *Panorpa meridionalis* m'omple d'alegria. Ans de l'any 1840 Rambur l'havia trobada a la Serra Nevada, donant-li'l nom de *meridionalis* per trobar-se a Andalusia, y al cap de més de seixanta anys jo li trobava encara!

De Pitres a Trevélez ja's pot dir que sols el neguit ens ocupava de por d'arribarhi tard. A l'últim, enfosquent-se ja'l cel y prenent un altre guia en una masia de Trevélez, arribàrem al poble ben de nit y entravem a l'hostal a les nou tocases.

(1) Mendoza: *Guerras de Granada*. Coneguda és la sentida poesia de Genís Pérez de Hita, que comença:

«Al pie de Guájaras altas,
de un pueblo en peñas armado,
herido está D. Luis
Ponce de León, llamado,
que un peñáscó le hiriera
desde lo alto arrojado,
subiendo que iba la cuesta
como caliente soldado.»

III

EN LA SERRA

El poble de Trevélez està dividit en tres barris: de dalt, del mig y de baix. L'iglesia és al barri de baix, y més avall encara l'hostal en que'ns trobavem. El senyor Rector viu al barri del mig prop d'una ermita espayosa acabada suara per la pietat dels habitants de Trevélez. Allí vaig celebrar el sant sacrifici, en una de les iglesies més altes d'Europa. Tornats a casa, ens establirem en la cambra que ocupavem, que era dormitori, museu o bufet de naturalista, sala de visites, menjador, etc., etc.

Era una peça gran y llarga. Les parets adornades ab quadros de sants y el sostre fet de cairats espessos, damunt dels quals jeyen les lloses que aguantaven la *launa* dels terrats. D'un dels cairats penjaven tres grossos pernills dels que donen anomenada a Trevélez. Maten molts porchs a l'hivern, que alimenten a l'estiu pels rius y prats de l'entorn. No salen el porch, que no cal salarlo allí, sinó que'l fiquen sota la neu y després fabriquen aquells pernills tant cars y coneguts dels golafres.

Al mig de la cambra hi tenia una tauleta que ben prompte s'omplí d'objectes propis del nostre art. Damunt s'hi veyen llesques de suro ab dotzenes d'insectes enfilats en agulles primetes; estisores, pines, cotó fluix pera farcir els insectes d'abdomen gros, paperines, etc.; y a terra, sota d'uns rochs que pesaven tres o quatre arrobes, la prempsa improvisada de les plantes fanerògames. Per cert que aquestes m'atreyen poch, atès que la part fanerogàmica de la serra era la més coneguda, després dels repetits viatges de Boissier, de Willkomm, de l'Amo y d'altres distingits naturalistes espanyols y estrangers que hi han espigolat precioses herbetes. Dos opúsculs de Willkomm, posteriors a sa obra magna *Prodromus floræ hispanicæ*, vegí a can Álvarez, a Granada. Ab tot, resolguérem cullir d'alguna passada que altra planta pera enriqueix l'herbari.

Encara estavem preparant la caça del dia abans quan rebérem la visita del senyor Rector, a qui havíem vist a l'ermita. Era mossèn Joseph Rodríguez, sacerdot virtuós y res-

pectat del poble, que venia a convidarnos a dinar ab ell a la Rectoria. Per més que voliem excusar aquest obsequi, al fi l'acceptàrem, ab condició de poder sortir a les dugues de la tarda cap al cim de Mulahacén.

Eren ja prop de les onze del matí y encara no havíem agafat res. «Cap dia sense ratlla», deya aquell pintor, y jo volia poder dir: «Cap mig-jorn sense cacera».

—Senyor Rector,—li dich,—hem acabat aquí la feina (que no havíem interromput cinch minuts); y com hem vingut pera caçar, hem de sortir a la vora del poble, per eix torrent y eixos prats o per lès vores del camí. Són les onze.

De les onze a dos quarts de dotze teníem mitja hora.

—Donchs jo'ls acompanyaré ab molt de gust, si bé'm sembla que ab tant poch de temps no agafaran gran cosa.

—No? Ja veurà com, si a Déu plau, abans de mitja hora tornem a casa ab més de cent insectes.

La fesomia del senyor Rector se mostrà un xich incrèdula.

Sortim tot esgrimint el salabret de drap. A l'eixida del poble hi havia una vora de picacames (*Urtica dioica*) y altres herbes y mates, y jo *flis, flas!*, ab el salabret; el regonesch y cauen dotze insectes al pot de la benzina. Ab aire de triomf me giro y dich:

—Ab deù cops com aquest ja'n tenim més de cent, y a casa.

Y aixís fou, y encara ab més sort, puix que al poch temps vaig poder dir:

—Aquest ne val per cent.

—Donchs, què és això? Veyam.

—Una *Nemura* que pot ser especie nòva.

L'examino y era la *Nemura variegata*, Oliv., un exemplar jove. Un altre exemplar que'n va agafar n'Eduard Pictet, fa uns quaranta anys, cregué que era una nova especie y la descrigué ab el nom de *Nemura umbrosa*.

Abans de les dotze encara tinguérem temps pera preparar quelcom de la caça, y en primer lloch la *Nemura*, que la deixàrem ab les ales exteses a l'extesador.

A dos quarts de dugues ja sortíem del poble, prenent comiat del senyor Rector, que'ns acompanyà una estona. Dugues someres anaven davant, l'una pera montarhi si calia,

l'altra ab el recapte, eines y mantes fins pera extendre una com tenda de campanya si'ns convenia o bé pera dormir en el corral més alt de la Serra. L'expedició començava bé; podiem disposar de més de cinch hores pera fer un camí que'n tenia tres ab prou feines.

Tot just sortint del poble per la mà dreta del riu que du'l nom de Trevélez y que no haviem de deixar més aquella tarda, s'extenien uns camps plens d'herbes y flors que xuclaven ab dalit papallones a voladuries. Era l'hora mellor. Pels prats anaven volatejant frisoses les més hermoses delícies dels entomòlechs. Més n'hagués volgut de la *Zygæna trifolii*, tant tonta y aturada, ab vestit de vellut vermell y negre, y de la no menys hermosa, però més llesta, *Euchelia jacobæa*! Allí volava, semblant un aucellet novell, l'ortòpter *Decticus albifrons*; y els delicats neuròpters *Chrysopa*, *Isopteryx* y *Nemura*'s feyen pregar pera ser vistos.

Un xich més amunt apareixien les flors més garrides de la vegetació alpina o subalpina. Però, y els tant desitjats líquens? Sols en unes roques ombrívols s'hi veyia la *Gyrophora hirsuta* y alguns altres arrapats a les pedres: la *Lecidea geographica* var. *contigua* ab la *Squamaria saxicola* per tot arreu, y la *Lecidea geographica* var. *alpicola* més cap als alts de la serra.

Tant aviat passavem el riu per pont de cabirons o ens enfilavem per estret viarany, veyentlo córrer pregon als peus y sentintlo braolar furiós, com ens acostavem a sa vora y ens mullavem els peus sense volguerho en les moltes fonts que per tot naixien y per l'herbatge s'escorrien.

No haurien pas faltat motius a un poeta pera extasiars'hi al contemplar la força impetuosa de la corrent que per llit de roques com viva serp se caragolava, o bé al mirar els penyals alçats, muts centinelles de la serra... Nosaltres de res de tot això fèyem cas, ni tampoch del sol, que se n'anava a la posta.

L'aspra pujada pera arribar al darrer corral fou rica com cap altre troç del camí. Al capgirar les pedres corrien els Caràbits que donava gust; però en va, els infeliços!, perquè no se'n lliurava cap de l'ull escorcollador que'ls perseguia. Mentres estich atrafegat ab els coleòpters, uns grills desvergonyits feyan *rich, rich*, a dos pams de la meva cara. Se coneixia que estaven poch fets a que'ls empaitessin, y que no sabien ane

qui feyen música. Ben prompte cinch hermosos grills començaven a espeternegar dins del pot. Bah! Eren els vulgaríssims *Liogryllus campestris* que verament apesten els sembrats y conreus dels camps. Què hi fa? Erem a més de dos mil metres, y aquesta circumstancia ja és prou motiu pera agafarlos. Ademés, un d'ells tenia les ales ab cua: era la varietat *caudata*, Krauss. Com els demás tots eren idèntichs y estaven aplegats, aquesta observació confirma l'opinió del distingit ortopterolech espanyol, Sr. Bolívar, quan diu que «esta variación me parece puramente individual y se presenta igualmente en los *Gryllus desertus*, Pall.; y *burdigalensis*, Latr.» (1). Efectivament, per lo que fa al *burdigalensis*, jo'n tinch un en ma col·lecció ab les ales ab cua (la var. *Cerisyi*, Serv.), que he rebut del meu amich D. Gabriel Fernández Duro, de Burgos (2).

(Seguirà)

RVND. P. LONGINOS NAVÁS, S. J.

Nova forma d'«*Helix*» pera la fauna catalana

«*HELIX RIPOLLICA*», sp. nov.

Testa anguste perforata, supra conoideo-depressa, fectiforni, subtus parum compressa, ad aperturam fere rotundata, subpellucida, nitente, irregulariter striatula, corneolutescente, zonula alba, in medio ultimi anfractus et ad suturam aliorum anfractum, cincta;—spira conico-subdepressa; apice mediocri, brunneo, lærigato, nitido;—anfractibus $5\frac{1}{2}$ parum convexis, celeriter sed regulariter crescentibus, sutura in primitis subimpressa, in ceteris mediocri, separatis, ultimo majore, non descendente, vix subtur compresso, subangulato, angulo ad perturam cranescente;—apertura non obliqua, lunato-circulari; peristomate acuto, recto; margine columellari ad umbilicum subreflexo; marginibus convergentibus, sed remotis.

(1) *Catálogo sinóptico de los Ortópteros de la fauna ibérica*, por I. Bolívar, p. 96.

(2) Notable lepidopterolech d'Espanya, mort després d'escrites aquestes ratlles.